

Daugiau nei prieš metus Baltarusijoje įvykę suklastoti prezidento rinkimai, po kurių sekė smurtas ir represijos prieš pilietinę visuomenę bei demokratinę opoziciją, perimtas „Ryanair“ skrydis ir migrantų krizė prie Lietuvos-Baltarusijos sienų, lėmė itin suprastėjusius diplomatinius santykius tarp abiejų šalių.

Dėl šių žmogaus teisių pažeidimų ir represijų daugelis šalių, įskaitant Europos Sąjungą bei Jungtines Amerikos Valstijas, jau pritaikė ir ekonomines sankcijas, kurios stabdo ekonominį bendradarbiavimą su Baltarusija. Tikėtina, kad situacijai nesikeičiant spaudimas Lukašenkos režimui ir toliau didės. Kokios įtakos tai turės Lietuvos ekonomikai?

Prekybos ryšiai menki

Lietuva turi vieną iš atviriausių pasaulio ekonomikų, kurios pagrindinė varomoji jėga yra eksportas. Nors lietuviškų prekių eksportas į likusį pasaulį šiemet siekia rekordines aukštumas, eksporto augimas į Baltarusiją sustojo. Atrodo, kad politinė įtampa turėjo tiesioginio poveikio prekių srautui į Baltarusiją dar iki paskelbiant ekonomines sankcijas. Prekių eksportas į Baltarusiją sudaro tik apie 3 procentus, skaičiuojant visą Lietuvos eksportą. Negana to, liūto dalį, maždaug 85 proc., sudaro reeksportas. Taigi, į šią kaimynę rytuose eksportuojame vos kiek daugiau nei 0,5 procento Lietuvoje pagaminamų prekių, kurių didžiąją dalį sudaro menką pridėtinę vertę kuriančios prekės, pavyzdžiui, geležis, plastikas ar popierius.

Paslaugų prekyba išlieka pakankamai svarbi

Paslaugų eksportas su Baltarusija Lietuvai išlieka svarbesnis nei prekių eksportas ir sudaro kiek daugiau nei 4 proc. viso mūsų šalies paslaugų eksporto. Tai nestebina, kadangi didelė Lietuvos geležinkelių tranzito dalis yra prekės, daugiausia trąšos bei nafta, gabenami iš Baltarusijos į Kaliningradą, o trečdalis Klaipėdos jūrų uosto transporto srautų yra taip pat kroviniai iš Baltarusijos.

Taigi, neigiamą poveikį labiausiai pajustų valstybės įmonės – Lietuvos geležinkeliai ir Klaipėdos jūrų uostas, tuo tarpu poveikis prekybai būtų pakankamai nežymus. Žinoma, norėdamos sumažinti nuostolius, sankcijų paveiktos transporto bei krovos įmonės turės rasti būdų, kaip prisitaikyti, bei ieškoti prekybos partnerių kitose šalyse.

Reikalingos darbo jėgos šaltinis

Praėjusiais metais darbuotojų iš Baltarusijos dalis Lietuvoje išaugo iki daugiau nei 36 proc. visos užsienio darbo jėgos. Didžioji šių darbuotojų dalis dirba transporto bei statybos įmonėse.

Visgi atrodo, kad Baltarusijos piliečiams atvykti į Lietuvą tampa vis sudėtingiau, ypač po to, kai režimas apribojo piliečių galimybes išvykti iš šalies. Palikti šalį sausumos keliais leidžiama tik kartą per šešis mėnesius, tuo tarpu Europos Sąjunga uždraudė Baltarusijos vežėjams patekti į savo oro erdvę ir oro uostus.

Todėl išvykimas iš šalies ir emigracija baltarusiams tapo nelengva užduotimi, net jei jie ir turi darbo užsienyje sutartis. Sumažėjusi darbo jėgos pasiūla iš Baltarusijos gali prisidėti

prie ir taip opios darbuotojų trūkumo mūsų šalyje problemos.

Neigiamas poveikis – nedidelis

Lietuva, kuri su Baltarusija yra išvysčiusi glaudžiausius ekonominius ryšius iš visų Baltijos šalių, nuo sankcijų nukentės labiausiai. Visgi panašu, kad neigiamas poveikis bus sutelktas į vos kelis ūkio sektorius, didžiąja dalimi – transporto ir krovos įmones, tuo tarpu potenciali žala visai šalies ekonomikai bus nedidelė.

Žvelgiant ilguoju laikotarpiu, Lietuva turėtų daug daugiau naudos, jeigu kaimynė rytuose būtų ne autoritarinio valdymo ir skurdžios bei stagnuojančios ekonomikos šalis, bet pro-europietiška ir demokratinė valstybė, kurios pragyvenimo lygis galėtų artėti prie ES vidurkio.

„Swedbank“ ekonomistė Greta Ilekytė

